

ECONOMÍA E EMPRESA

---

*José Carlos de Miguel
Antonio Erias Rey*

Presenta-las titulacións de Economía e de Administración e Dirección de Empresas para tratar de orientar ós estudantes que rematan o BUP non é tarefa fácil. Hai xa bastantes anos o profesor José Luis Sampedro, no prólogo á traducción española do coñecido manual de Samuelson, dicía: "no noso país, e noutros, o bacharel ou alumno de ensinanza media preuniversitaria sae das aulas coñecendo, por exemplo, que é a calcopirita, pero sen recibirla menor información sobre o que é un banco. E iso a pesar de que, indubidablemente (sen a menor intención de menospreza-la calcopirita) é case seguro que o flamexante bacharel terá que percorrer algún banco durante a súa vida, sendo, en cambio, pouco probable que lle afecte algo relacionado coa calcopirita. E ata me atrevo a dicir que, de lle afectar, poida que sexa unicamente por motivos económicos".

Pois ben, tiveron que transcorrer máis de corenta anos dende esta pincela-

da de humor do profesor José Luis Sampedro para que o problema comezara a aliviarse. A aprobación e aplicación da LOXSE contribúe en certa medida a supera-la irracionalidade duns plans de estudos que ignoran as ciencias económicas, e falamos de irracionalidade porque a economía afecta o individuo e a sociedade das máis variadas maneiras, todas elas relevantes. Neste senso, xa non se pode falar dunha ausencia total da ensinanza da economía no ensino preuniversitario. De feito, no curso 1994-1995 véñse impartindo de forma experimental en tres centros da nosa Comunidade Autónoma unha materia de Economía no primeiro curso, e unha de Administración e Dirección de Empresas, no segundo curso do novo Bacharelato.

Deixando a un lado a motivación puramente especulativa, é dicir, o estudo da economía como vehículo de formación e disciplina mental, son as razóns de índole pragmática as que

apoian maioritariamente a inclusión de tal estudio no Ensino Secundario. En efecto, podemos ter en conta unha dobre perspectiva: 1) puramente individual e 2) político-social.

No tocante á primeira, calquera cidadán necesita puntos de vista adecuados acerca, por exemplo, da análise dos activos máis rendibles de cara ó investimento, do significado e transcendencia da inflación, da capacidade adquisitiva da renda, da evolución da poboación activa e da demanda de traballo, etc. E o empresario, á vez, ten que poder fundamenta-las súas expectativas, analiza-las distintas fontes posibles de financiamento, coñece-lo mercado de capitais, etc.

Dende un punto de vista político e social, é evidente que todo cidadán, como membro dunha sociedade, vese afectado por multitude de decisións de carácter ou consecuencias económicas, no ámbito local, rexional, nacional ou internacional. Unha formación básica en cuestións económicas garantiríalle ó cidadán a súa independencia de criterio, e evitaríalle así a fácil manipulación a que se ve sometido de cotío, tanto polo sector privado coma polo sector público. E evitaría tamén caer nas típicas falacias de composición. Neste sentido, ¿como un individuo que non coñece os rudimentos da economía sería quen de entender que os intentos persoais de afo-

rrar máis en épocas de recesión poden provoca-la diminución do aforro total da sociedade? Sobre isto poderíanse aducir moitos exemplos.

Vemos, pois, que a insuficiente presenza da economía no Ensino Secundario tería consecuencias non desexables nun dobre sentido. Por un lado, sen disciplinas económicas ofrécese unha bagaxe incompleta para todos aqueles que non vaian estudar economía no futuro. Por outra banda, para os futuros economistas, a mencionada carencia vai supoñer iniciar unha licenciatura da que os alumnos descoñecen a terminoloxía máis elemental, coa conseguinte perda de tempo en labores de iniciación ou preanalíticas. Existen informes, elaborados para os gobernos de países cunha unha maior experiencia acumulada, no que se refire á ensinanza da economía preuniversitaria, que poñen de manifesto as liñas fundamentais que deberían orienta-la formación económica dos estudantes a este nivel¹. Sublíñase nestes traballos a importancia da comprensión dos conceptos básicos e das ferramentas de análise en economía, máis ca unha dose intensa de coñecemento dos feitos e acontecementos económicos concretos. Resulta esencial tamén que os estudantes perciban algunhas das principais relacións entre os principais conceptos económicos e comprendan a estrutura da economía e

1. Pódese consultar sobre isto W. Walstad (1992): "Economics Instruction in High Schools", *Journal of Economic Literature*, vol. XXX, pp. 2019-2051.

como interactúan os distintos sectores da mesma. Son estes algúns dos contidos que deberían ocupar un lugar preferente nos cursos de economía que se impartan no Bacharelato e que contribuirían á resolución do problema ó que aludiamos no parágrafo anterior.

Polo propósito desta contribución, dúas cuestións ineludibles ás que deberíamos responder coa maior precisión posible son as seguintes: ¿que é un economista?, ¿que fan os economistas? Se a calquera estudante se lle pregunta pola profesión de médico ou pola de avogado, case con seguridade se pode afirmar que acertará a defini-lo seu papel, a súa función. Pero se tratásemos de atopar unha resposta similar respecto ó economista, a probabilidade dunha contestación adecuada diminuiría enormemente. E iso é comprensible. Loitar contra a enfermidade e procura-la xustiza son funcións sociais claras, das que todo o mundo ten unha referencia máis ou menos expresa, e respecto das que existe un recoñecemento da súa lexitimidade. A transcendencia da función social do economista tamén está fóra de toda dúbida e debe quedar clara dende agora. Un economista é o profesional que se ocupa dos aspectos relacionados coa asignación de recursos, diagnósticos, avaliación, toma de decisións e planificación, en áreas tan diversas como os negocios, o goberno ou a investigación. Por exemplo, no terreo dos negocios, o economista xera e proporciona ás empresas información estratéxica para a toma de decisións, co fin de obter mellores resultados de acordo co comporta-

mento esperado da economía e as características propias de cada negocio. En particular, informa sobre estratexias de mercado, alternativas para aumentalas ganancias, reducir custos, etc. Do mesmo xeito, analiza posibilidades de investimento, produción, mercados, etc. No que se refire ó seu papel na esfera gobernamental, leva a cabo o deseño e execución das diversas actividades que realiza a Administración pública, con particular énfase nas políticas fiscais, monetarias, comerciais, financeiras e de inversión pública, entre outras. Ademais, sinala os elementos máis importantes que se han ter en conta na toma de decisións sobre asuntos específicos do goberno. O economista, na súa formación, tratará de adquirir coñecementos que lle permitan comprender e influír no proceso de satisfacción das necesidades humanas; comprender e influír nas condicións que favorecen ou obstaculizan o desenvolvemento económico. Proba da importancia do papel do economista na sociedade son as palabras dun economista tan ilustre como foi George Stigler: "Serei tan temerario como para afirmar que é máis importante que unha sociedade sexa intelixente coa súa política económica ca co uso da enerxía nuclear. Só en Rusia millóns de campesiños morreron a consecuencia da política económica da década de 1930, un múltiplo moi elevado do efecto do desastre de Chernobyl. Espero, polo tanto, para ben da nosa sociedade, que sexamos cada vez máis profesionais no uso dos nosos coñecementos". Para iso, claro está, requirirase unha determinada formación, que en España se adquire a

través das titulacións en Economía e en Administración e Dirección de Empresas.

CONTIDO DOS ESTUDIOS

As ensinanzas destinadas a obter as titulacións de Licenciado en Economía ou en Administración e Dirección de Empresas teñen por obxecto, respectivamente, proporcionar a formación científica axeitada nos aspectos teóricos e aplicados propios da ciencia económica e das súas técnicas de análise, e o estudo da empresa como realidade social e económica.

O mundo atópase inmerso nun profundo e intenso proceso de transformación, que se manifesta nas relacións internacionais, en novas relacións sociais, en inéditos procesos políticos e en fascinantes cambios no contorno económico. Bancos, finanzas, impostos, diñeiro, investimento, comercio, empresas, produción, consumo, tecnoloxía, etc., forman parte dese inmenso fenómeno denominado economía, e que afecta á vida cotiá da humanidade. A economía é, pois, unha das áreas máis complexas e apaixonantes do quefacer humano; por iso, o estudo desta ciencia social supón o dominio dun amplo conxunto de coñecementos teóricos e de técnicas de análise. Disciplinas como a Teoría Económica, a Historia Económica, a Política Económica, a Socioloxía, as Matemáticas, a Estatística ou a Econometría ofrecen o conxunto de coñecementos que os economistas usarán no desenvolvemento da súa actividade profesional.

Así, un plan de estudos de Economía debe gardar un equilibrio preciso entre este amplo abano de materias que, ademais, obriga a que os coñecementos básicos se deban impartir nun período de tempo relativamente extenso. Por outra parte, o desenvolvemento actual da ciencia económica en múltiples liñas de investigación suscita a necesidade de que na licenciatura de Economía exista algún tipo de especialización ou orientación profesional que axude ó futuro licenciado a acceder a unha maior capacitación nunha área concreta, e incrementa as súas oportunidades profesionais.

No caso da licenciatura de Administración e Dirección de empresas, o currículo que se define orientase ó desenvolvemento no alumno das capacidades básicas para xestionar a empresa (especialidade de Dirección), para responsabilizarse de determinados ámbitos funcionais (especialidades de Finanzas ou de Comercialización) ou para apoiar a súa administración (especialidades vinculadas á Contabilidade). E para iso, contéplanse materias tales como Economía e Dirección da Empresa, Recursos Humanos, Comercialización, Finanzas, Contabilidade Financeira, Contabilidade de Custos, etc., e con estas, outras máis relacionadas co estudo da actividade económica en xeral (caso da Teoría Económica, da Socioloxía...) e, finalmente, disciplinas de carácter instrumental (Matemáticas, Estatística, etc.).

Os plans de estudos propostos seguen o esquema básico orientado polas directrices do Consello de

Universidades, que fixa os requisitos necesarios (estructura cíclica, carga máxima de créditos, troncalidade ou optatividade, etc.) para a obtención e homologación dos títulos de licenciados en Economía e en Administración e Dirección de Empresas.

NECESIDADE DAS TITULACIÓNS

O interese da licenciatura en Economía ou en Administración e Dirección de Empresas, xustifícase por tres razóns básicas:

1) **Importancia científica:** a ciencia económica é un apartado fundamental das ciencias sociais e unha rama do saber cunha relevancia académica e científica fóra de toda dúbida, como pon de manifesto, por exemplo, a súa crecente importancia nas ensinanzas das universidades de máis prestixio.

2) **Incidencia social:** nunha sociedade na que os xeitos de organización económica revistan formas cada vez máis complexas, faise preciso o estudio da economía como instrumento para a comprensión, control e transformación dos procesos económicos. Este aspecto ten especial importancia nunha economía como a galega, que está necesitada de persoas especialmente cualificadas, que colaboren na superación do seu tradicional subdesenvolvemento. De feito, a crecente demanda de licenciados, tanto por parte da empresa privada coma do sector público subliña a relevancia social destes estudos.

3) **Demanda do alumnado e oportunidades de emprego:** nas universidades galegas impártense estas titulacións nas facultades de Ciencias Económicas e Empresariais da Coruña, Santiago e Vigo. Estes centros veñen experimentando un intenso e ininterrompido aumento da súa matrícula nos últimos anos, ata o punto de que nos últimos cursos académicos algúns destes centros atópanse entre os que teñen un maior número de matriculados dentro da súa respectiva universidade. Esta situación e o reflexo da existencia dunhas boas expectativas de cara ó mercado de traballo cualificado, tal como se puxo de manifesto na última consideración do apartado anterior. En canto ás oportunidades futuras de emprego, a evolución tanto da demanda estudiantil coma do mercado de traballo sinala unha tendencia crecente na importancia destes estudos.

Así pois, o interese destas titulacións non só é incuestionable en termos académicos, en termos de interese social ou en termos do mercado de traballo, senón que as oportunidades futuras de emprego, ante as incertidumes xeradas pola constitución da Unión Europea, esixen da universidade e, en concreto, das Facultades de Económicas, un esforzo de adaptación de contidos básicos e aplicados que permitan ó futuro titulado responder non só ás súas esixencias persoais de formación rigorosa no complexo campo do coñecemento económico e empresarial, senón tamén ás expectativas que as abren ante unha progresiva integración dos mercados de traballo na Unión Europea.

Respecto á titulación de licenciado en Administración e Dirección de Empresas, esta ten a súa orixe na especialidade de Empresa da antiga Licenciatura en Ciencias Económicas e Empresariais. A súa necesidade, como constatamos, é unha consecuencia natural do desenvolvemento que nos últimos anos tivo a Economía da Empresa e a Contabilidade, o que esixiu a delimitación precisa de distintos ámbitos de investigación e estudio, e a subseguinte emerxencia dun abano amplo de disciplinas diferentes nun e noutro campo.

Se o anterior é así, entendemos que ó incorpora-la nova titulación á súa oferta de titulacións a Universidade responde a un interese social, que se explica, por unha banda, en función da evolución seguida polo número total de estudantes nas facultades de Ciencias Económicas e Empresariais, e da súa distribución entre as especialidades de Economía e Empresa; e por outra, poñendo de manifesto, de xeito razoado, novas expectativas.

Consecuentemente, cremos que o interese social da nova titulación é incuestionable, e este interese temos que relacionalo coas oportunidades de emprego que se lles ofrecen ós titulados. Como puxeron de manifesto distintas análises, a Economía, rama Empresa, é unha das especialidades con mellores perspectivas de colocación; ou, dito noutros termos, na bolsa de desemprego xa estrutural no noso país, a presenza de economistas da empresa é moi pouco relevante.

En termos de expectativas, temos que sinalar que na actualidade non cabe esperar que a situación descrita se modifique de modo significativo; nun ambiente cada vez máis tecnolóxico, as oportunidades e ameazas que supón a constitución do Mercado Único son, entre outras, circunstancias que esixirán ás empresas a incorporación de xestores cada vez máis cualificados.

¿ONDE TRABALLAN OS TITULADOS EN ECONOMÍA E EN DIRECCIÓN E ADMINISTRACIÓN DE EMPRESAS?

A meirande parte dos licenciados en ámbalas dúas titulacións atopan o seu emprego na empresa privada, o que non impide que outra parte, cada vez maior, prefira os distintos niveis da Administración: central, autonómica, provincial e municipal. Como exemplo, presentámo-la seguinte listaxe:

Agricultura: Técnicos do Servicio de Concentración Parcelaria.

Economía, Facenda e Comercio: Estadísticos Técnicos e Facultativos, Axentes de Cambio e Bolsa, Técnicos Comerciais do Estado, Inspectores de Facenda, Técnicos do Servicio de Estudios do Banco de España, Economistas do Estado.

Industria: Técnicos do Instituto Nacional de Industria.

Educación: Docencia a distintos niveis.

Obras Públicas: Economistas do Consello Superior de Transporte

Terrestre, Centro de Estudios e Experimentación.

Como resumo, debemos apuntar que, no futuro, as perspectivas de emprego para os titulados en Economía e en Administración e Dirección de Empresa non son espléndidas, pero están lonxe de se situar no escuro panorama doutras licenciaturas. Se a saída da crise se produce nun curto prazo e se mellora

a formación destes titulados -á vez que as autoridades universitarias conectan coa realidade e planifican os obxectivos e as posibilidades do sistema educativo, e moderan así o exceso de oferta- atoparán saídas dignas para exercer unha profesión que ten unha función social importante e indiscutible, e que pode supoñer unha verdadeira realización persoal para quen a estudie e exerza.

A DIPLOMATURA EN CIENCIAS EMPRESARIAIS

Juan Manuel Sánchez Quinzá

A diplomatura en Ciencias Empresariais é unha titulación de ciclo curto (3 anos) que proporciona unha formación científica adecuada nos aspectos básicos e nas aplicacións da economía da empresa. Esta titulación, trala reforma dos Plans de Estudios, pasou a denominarse nalgunhas universidades " Administración e Dirección de Empresas".

A diferenza entre esta diplomatura e os estudos de Ciencias Económicas está en que estes teñen un contido máis xeral mentres que a diplomatura en Ciencias Empresariais é de contido máis ben práctico e oríentase cara á empresa e as diversas facetas relacionadas con ela, como son a análise contable, a fiscalidade, a organización, a mercadotecnia, os recursos humanos, a análise estratéxica ou a informática aplicada.

CONTIDO DOS ESTUDIOS

Os estudos de Ciencias Empresariais teñen un núcleo básico que se articula en cinco grandes bloques:

O primeiro céntrase no estudio en profundidade da Teoría Económica (microeconomía e macroeconomía) e na análise do contorno económico da empresa no seu enfoque institucional e sectorial (a Política Económica e a Estructura Económica).

O segundo está constituído pola Economía da Empresa e polos estudos da economía industrial aplicados ó estudio da estratexia empresarial.

O terceiro, integrado pola Economía Financeira e pola

Contabilidade, fai referencia tanto ás decisións financeiras da empresa como ás inversións e ó estudio dos mercados. Inclúense neste bloque materias como a administración e a dirección de empresas, os recursos humanos, os mercados e as institucións financeiras, e materias de carácter instrumental como a análise e a planificación financeira aplicada ós estudos de carácter sectorial, referidos á banca, os seguros, etc. Os estudos de Mercadotecnia (comercialización e investigación de mercados) tratan de explica-las transaccións do mercado en bens e servicios, e as técnicas para lograr estes obxectivos.

A Contabilidade dálle ó terceiro bloque un contido eminentemente instrumental, que insiste na análise da información contable e na técnica computística de carácter rexistral. A Contabilidade é importante no proceso de toma de decisións, tanto por medio da auditoría coma dentro do terreo fiscal.

O cuarto bloque, con características tamén instrumentais, fai referencia ós métodos cuantitativos aplicados ó proceso de decisións. Nel inclúense as Matemáticas, a Estatística e a Informática.

O derradeiro bloque está constituído pola análise do marco legal e social da empresa. Englóbanse nel as disciplinas de contido xurídico, como son o Dereito Civil, o Mercantil, o Laboral e o Fiscal, referidos á empresa.

O diplomado en Ciencias Empresariais pode acceder, mediante

cursos de adaptación ou complementos de formación, ó 2º ciclo de Ciencias Económicas e Empresariais ou a Dirección e Administración de Empresas.

SAÍDAS PROFESIONAIS

As saídas profesionais para os diplomados en Ciencias Empresariais son moitas, maiormente para cubrir postos de traballo como mandos intermedios, xa sexa exercendo libremente a profesión, na empresa privada ou na Administración Pública.

A seguir, especificanse as seguintes saídas profesionais:

1º O exercicio libre da profesión, nun despacho profesional, mediante a prestación de servicios de asesoramento en materia fiscal, contable, auditorial, persoal e financeira para as empresas individuais e as sociedades. _s veces o despacho estará integrado por varios diplomados, e incluso por outros profesionais (avogados, graduados sociais, etc), co fin de completa-la oferta de servicios que se lle ofrecen ás empresas.

2º O traballo na empresa privada, na que os diplomados en Empresariais traballan como mandos intermedios e de xestión nos Departamentos de Persoal, Contabilidade, Xestión Económica, etc.; e como Xefes de Administración nas PEMES, para asesorar, en materias da súa especialidade, o empresario.

3º O traballo na Administración Pública: nos Corpos de Xestión da Administración Central, Autonómica e universitaria; e nos Corpos especiais da Facenda Pública, como subinspectores, interventores, etc.; ou na Seguridade Social.

Pódese concluír dicindo que nesta titulación o índice de desemprego é dos máis baixos que se rexistran entre os titulados universitarios.